

privind necropola

satului Mănești-Buften
(secolele XIV—XV)

Continuând să-și desfășoare activitatea începută în 1972, Sântierul arheologic Mănești-Buften și-a eșalonat activitatea în intervalul 15 iunie—7 iulie 1978, propunându-și ca principal obiectiv, verificarea sistemului de idei, bazat pe rezultatele oferite de cel de-al doilea sănt magistral S IV, în legătură cu necropola din secolele XIV—XV.

Săpătura efectuată în 1974, amplasată la mijlocul seriei de morminte din secolele XIV—XV, oferea cu claritate un punct de reper, cel nordic, al amenajării cimitirului, situat la circa 46,5 m față de profilul sudic al magistralei S. II. Cu aceeași prilej puteam aprecia că cimitirul, unul din cele mai mari ale acestei perioade, măsura în jur de 50 m pe axa nord—sud.

Dată fiind importanța pe care o reprezintă necropolele în vatra satelor de cimpie din secolele XIV—XV, fiind sursa cea mai importantă în studiu problemelor demografice și cea mai variată de inventar, locuințele conținând un săracios material casnic, într-o primă etapă ne-a stâruit acest obiectiv, considerind că și condițiile pentru o cercetare exhaustivă sunt pentru moment excelente.

În acest scop, spațiul necropolei a fost împărțit în patru sectoare A, B, C, D, urmând ca pînă la epuizare, în fiecare din cele patru sectoare să fie traseate casete de lungimi variabile, în funcție de configurația platoului spre Colentina, măsurind de fiecare dată 3 m lărgime. Succesivitatea casetelor s-a produs la un interval de 30—40 cm., distanță între ele. În campanile 1975—1977 s-au săpat în sectorul A situat în nord-estul cimitirului, un număr de 13 casete, cărora în campania 1978 li s-au mai adăugat încă 2 (A. 14 și A. 15), astfel încît cercetarea prin săpături în suprafață insumează pe axul nord—sud, 49 m, lungimea casetelor pe axul est—vest, variind între 13,5 m și 17,20 m, acoperind peste 759 m.p. (759,5 m.p.), cimitirului revenindu-l împreună cu S.IV, circa 800 m.p. Tentativa precizării marginii sudice a necropolei, prin prelungirea S.IV, în 1977, n-a oferit rezultate concluzante. De aceea în 1978, s-a căutat rezolvarea prin repere certe și a acestei chestiuni, trasindu-se în sectorul B (situat în partea de sud-est) o casetă, pe aceeași principii ca și în sectorul A, săpătura fiind practicată cu profilul nordic, exact pe marginea secțiunii S II, într-o zonă în care, cercetarea din 1973 surprindea cîteva morminte.

Din acest punct de vedere caseta B 1, ce măsoară 12,50 m lungime și 3 m lățime, n-a mai oferit rezultatele anterioare, așa cum au fost

descoperite în celelalte case din sectorul A. Ne-a oferit însă, certitudinea, că inhumările surprinse în capitolul estic al S II, (M. 204 și M. 207), indică marginea cimitirului în această zonă.

Puteam conchide astăzi, că în urma campaniei 1978, jumătate din spațiu prezentiv al necropolei vechi a satului Mânești de pe Colentina a fost dezvelită. și dacă rezultatele casetelor de margine din sectoarele C și D, situate la vest de S IV, nu ne vor contrazice, necropola măsoară, între mormintele extreme dervelite pînă acum, 46,80 m. Campanile viitoare vor proiecta case lungi de circa 15 m. din cea de-a doua jumătate.

Este cazul să remarcăm faptul că deși în anumite porțiuni, densitatea mormintelor este mai redusă decât cea generală, existând chiar largi spații goale (8×6 m), n-a putut fi identificată o construcție legată de practicile de cult ale locuitorilor, sau de ritul inhumărilor. Este foarte greu, în această fază a cercetărilor, de sugerat căcă, o imagine a lăcașelor de cult sătești pentru veacurile XIV—XV. Cu siguranță că bisericile de lemn, prezente în număr mare chiar și în secolele următoare în orașe, puteau fi ridicate și în așezările sătești. Dar atât timp cit bordoul era cea mai răspîndită locuință, nu este exclus, cel puțin pentru satele din Cimpia Română, să fi fost larg uzitată și biserica-bordel, plăstrată, pînă în secolul nostru în unele sate ale Doljului.

In cele două case din sectorul A au fost descoperite morminte numai în A 14 ; A 15 conținând urme și amenajări din alte etape, sau de altă natură.

Remarcăm și de această dată unitatea configurației cimitirului și în zonele de margine și în același timp, chiar unitatea elementelor de inventar. Cele 5 morminte descoperite în această campanie, aparțin cum era și fresc, mai multor categorii de vîrstă și sex. Nu se remarcă prezența la marginea cimitirului a vreunor elemente de alt nume, sau credință. Întărind ideea unității comunității sătești de la Mânești. Orientările, de fiecare dată sunt ușor diferite, reflectînd momentele calendaristice distincte în care s-au practicat gropile.

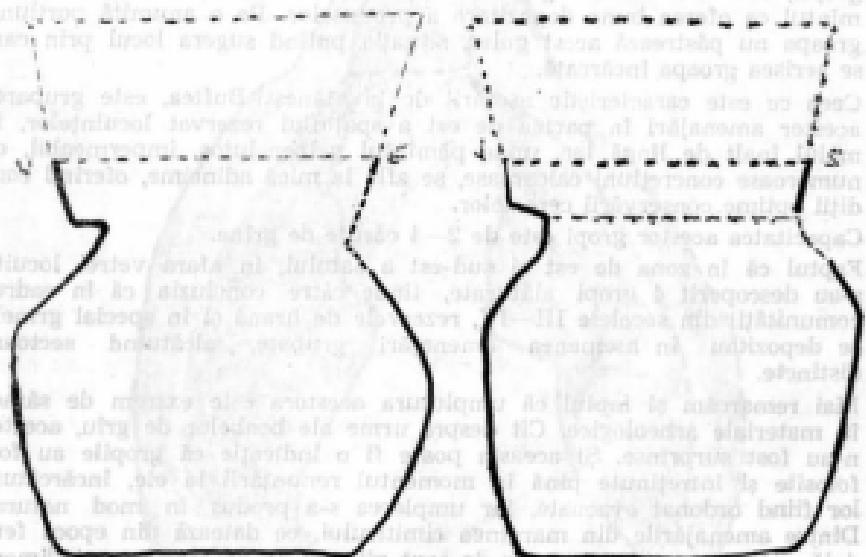
Inventarul mormintelor descoperite în campania 1978 (1 verigă și 1 inel cu decor geometric), se adaugă celui anterior, astfel că o succintă statistică scoată în relief procentul ridicat al mormintelor cu inventar : 50%. Celor 121 de morminte dezvelite le corespund :

A) 5 bogi negrușă
 13 monede argint și bronz însoțite de unelte și obiecte de uz casnic
 8 verigi din argint
 1 verigă torsionată din fier
 2 inele cu o protuberanță globulară
 23 inele cu chaton discoidal și veriga cu capetele lipite sub placă
 3 inele avînd chaton-ul și veriga lucrate dintr-o bucată
 1 inel incomplet
 3 cercei
 numeroase cataramane de diverse forme și dimensiuni, nasturi-bumbișori, resturi textile etc.

Lotul cel mai numeros și valoros îl constituie inelele cu chaton discoidal și veriga cu capetele lipite pe dedesubt. Preferința măneștenilor

pentru înelele cu decor geometric este evidentă. Prin descoperirile din campania trecută motivul decorativ, format din triunghi, cerc și combinațiile lor se regăsește pe șase exemplare, cărora li se mai pot adăuga încă 4 exemplare decorate cu motiv steiar, ce are la bază tot elementele geometrice. Tot la această categorie pot fi menționate un inel decorat cu combinații de linii în cruce și un altul cu crenguțe de brad stilizate geometrice.

Motivul zoomorf present pe 5 inele cu placă discoidală și unul cu veriga și chaton-ul dintr-o bucătă, reprezintă de asemenea preferința

1. Profilele unei grupe de provizi din sec. III-IV. S-ar mai putea menționa apoi, floarea de crin, pe patru inele, trifoiul cu patru foi, sau alte combinații florale pe cîte un exemplar.

În umplutura mormântelor, sunt anenerate mici fragmente ceramice din epoca bronzului, din secolele III—IV și bucați de vălătuci din lut ars, răspândiți în apropierea unui bordei din secolele VI—VII, cercetat anterior. Terenul în pantă spre est, nu prezintă stratigrafia caracteristică și nici frecvențe materiale ceramice medievale. Doar în capătul vestic al secțiunilor se mai surprinde partea inferioară a stratului cenușiu cu slabe urme din secolele III—IV, suprapus de stratul actual de cultură. Si nivelul de locuire din epoca bronzului este sporadic pigmentat cu fragmente extrem de mărunte. De altfel platoul, în această zonă se delimită spre nord printr-o vălgă, ce marchează probabil marginea asezărilor etapelor anterioare celei medievale, frecvența materialelor fiind în scădere și către marginea dinspre lac a terasei.

Se reliefiază de pe acum, o situație demnă de reținut. Din cadrul locuirii din secolele III—IV, au fost cercetate două locuințe semingropate și mai multe gropi pentru păstrarea proviziilor. Forma acestora este în general unitară, cu gura restrinsă, sau cilindrică, largindu-se în interior, punctul de maximă extensie fiind către jumătatea gropii, după care pereții se restrință spre fundul drept, sau ușor albiat. Se foloseau în același timp și gropi cu gura largă, ce se retrag spre fund în trepte. Tipică pentru gospodarii de pe Colentina pare să fie groapa având la partea superioară o podină din lemn, ce se sprijinea pe un guler al gropii, într-o parte din margini. Deasupra acestei podini se asternea pământul ce oferea buna depozitare a produselor. Pe o anumită porțiune, groapa nu păstrează acest guler, situația putind sugera locul prin care se aeriscea groapa încărcată.

Ceea ce este caracteristic așezării de la Mânești-Buftea, este gruparea acestor amenajări în partea de est a spațiului rezervat locuințelor, în malul insulă de lîngă lac, unde pământul galben-lutos, impermeabil, cu numeroase concrețiuni calcaroase, se află la mică adâncime, oferind condiții optime conservării cerealelor.

Capacitatea acestor gropi este de 2—4 căruje de grine.

Faptul că în zona de est și sud-est a satului, în afara vărei locuite s-au descoperit 4 gropi alăturate, tinde către concluzia că în cadrul comunității din secolele III—IV, rezervele de hrână și în special grinele se depozitau în asemenea amenajări grupate, alcătuind sectoare distincte.

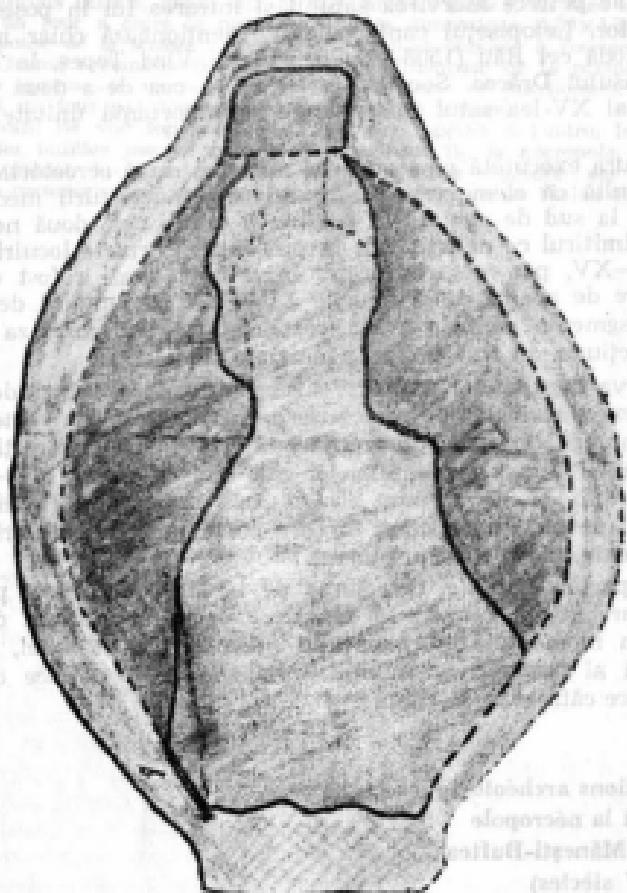
Mai remarcăm și faptul că umplutura acestora este extrem de săracă în materiale arheologice. Cât despre urme ale boabeilor de grâu, acestea n-au fost surprinse. Să aceasta poste fi o indicație că gropile au fost folosite și întreținute pînă în momentul renunțării la ele, încărăciulă lor fiind ordonat evacuată, iar umplerea s-a produs în mod natural. Dintre amenajările din marginea cimitirului, ce datează din epoca feudală, reține atenția un cupor de copt plin (C2), de foarte mari dimensiuni. Amenajat pentru a fi folosit din povîrnișul malului ce coboară către oglinda de apă a Colentinei, cuporul a fost săpat în pămîntul galben-lutos cu concrețiuni calcaroase, fiind apoi muruit cu lut moale la interior, unde, mai pot fi surprinse chiar amprentele degetelor celor ce au construit cuporul.

Avind o formă alungită, cuporul măsoară 1,97 m la interior pe axul lung, de la gură pînă în spate și 1,38 m în zona maximă extensiei pe axul perpendicular. Prin umplerea cu pămînt pe la partea de sus, cuporul a păstrat destul de bine calota pe o înălțime de 0,8 m față de vatră. Gura se află către est. În partea opusă gurii, cuporul avea amenajat un orificiu patrulater ce servea la evacuarea fumului, dovedind faptul că partea superioară a calotel era închisă perfect.

Arderea din interior a fost violentă și de lungă durată, provocind vitrifierea pereților și înroșirea pămîntului pe o grosime de 5 cm. Deasupra vărei puternic pietrificată se află un strat de 3 cm cenușe și alți 3 cm cărbune de lemn, de la ultima folosire.

În cupor materialul ceramic este redus. Cîteva mici fragmente de la partea superioară a unor oale de aspect globular cu gura cilindrică,

prezentind caneluri la exterior, databile în alte stațiuni din împrejurimi în secolele XV—XVI, ar putea marca momentul în care cuporul scos din funcțiune, s-a umplut cu pămînt și materiale ale locuitorilor din jur. Foarte aproape de vatră, s-a descoperit o monedă fragmentară, conservată în condiții precare. Tratată parțial, moneda a fost citită de

2. Cuporul pentru copt plină datând din sec. XV

numismatul Constanța Șirbu, fiind atribuită bănărilor moldoveniști, din prima jumătate a secolului al XV-lea (Alexandru cel Bun ?). Ea datează astfel funcționarea cuporului în veacul al XV-lea și cel mai târziu pînă în primele decenii ale secolului al XVI-lea.

Cuporul, a cărui folosință în alte scopuri decît coacerea plinii este exclusă, impresionează prin dimensiunile lui. Este adevărat că în mo-

mentul de față dispunem de puține date privind aşezarea propriu-zisă din secolele XIV—XV, dar chiar și pentru secolele XVI—XVIII, informația noastră arheologică este parțială.

In aceste condiții considerăm că un asemenea cuptor depășea cerințele unei singure gospodării. Nu întâmplător aceasta este și perioada de avint economică a satului, ce trebuie legată de indeletnicirile agricole. În același timp se petrece aservirea satului și intrarea lui în posesia familiei Drăculeștilor. Letopisețul cantacuzinez, menționează chiar nașterea lui Mihnea Vodă cel Rău (1508—1509), fiul lui Vlad Tepeș, la Mânești, în casa armășului Drăcen. Socotim astfel că în cea de-a doua jumătate a secolului al XV-lea satul Mânești era o importantă unitate economică și socială.

Din săpătura executată pînă acum și mai ales după cercetările făcute pe teren, rezultă că elementele cele mai vechi ale locuirii medievale sunt mai slabe la sud de cimitir. În porțiunea dintre cele două necropole, la nord de cimitirul ce ne-a stâruit în preocupări, urmele locuirii din secolele XIV—XV, par mai conturate. În această zonă a fost cercetată o afumătoare de poame din veacurile XIV—XV și cuptorul de mari proporții. Fragmente de oale avind partea superioară cu baza triunghiulară în secțiune, au fost deseori semnalate tot aici.

Sub rezerva rezultatelor viitoare, avansăm ipoteza surprinderii esenței unui fenomen semnalat de cercetarea arheologică și în alte stațiuni, acela al mutării centrului de greutate al satelor într-o direcție sau altă. În acest sens însăși prezența celei mai noi monede (1440—1444), în cimitirul vechi, la un mormînt situat exact în marginea sudică și lipsă unor astfel de piese spre nord, în care porțiune inelul și veriga au fost preponderente, poate fi un argument.

Cu toate particularitățile, cercetarea de la Mânești-Buștea, prin condițiile de care dispune, tînde să dezvăluie evoluția unui sat din centrul cimpiei, în momentul revîrtementalui demografic al zonei, al nașterii orașelor și al mutării centrului atenției sociale și politice din orașele subcarpatice către cele de cimpie.

Considérations archéologiques concernant la nécropole du village Mânești-Buștea (XIV—XV siècles)

RÉSUMÉ

Le matériel élaboré met en valeur les résultats de l'intensification des investigations archéologiques de Mânești-Buștea. Il contient un paragraphe méthodologique qui explique la distribution de l'espace de la nécropole en quatre secteurs (A ; B ; C ; D) pour la recherche par le système des cassettes de grande superficie. Ainsi, on considère que la nécropole occupait environ 800 m². Par les fouilles effectuées jusqu'à présent, on a découvert la moitié des individus inhumés aux XIVe —XVe siècles (121 hommes, femmes et enfants).

On remarque la faible densité des tombes et l'existence d'espaces vides, sans qu'on puisse préciser l'existence de la demeure de culte. En accentuant le pourcentage élevé des tombes à inventaire (90%), le matériel récapitule aussi les principales catégories de pièces découvertes.

On mentionne aussi des complexes archéologiques, qui appartiennent aux étapes antérieures à l'habitat médiéval. Ainsi, la transposition en plan des fosses de provisions des III—IV siècle mène à la conclusion de l'existence d'un regroupement de celles-ci vers la périphérie Est de l'habitat.

Parmi les résultats offerts, grâce aux fouilles archéologiques, on met en évidence l'existence d'un four à cuire le pain de grandes dimensions (1,98×1,38). Le four situé sur la pente de la terrasse disposait, sur la part opposée à l'ouverture, d'une cheminée de forme rectangulaire. Sur l'âtre, une monnaie de la première moitié du XV siècle indique le moment où le four a cessé de fonctionner. On opine pour l'emploi du four par toute la communauté du village.

Bangés du point de vue topographique, l'un par rapport à l'autre, les objectifs surpris par les fouilles jusqu'à présent (le logement B₁, la nécropole, le four et le fourneau) tracent la structure spatiale du village Mănești sur Colentina, une structure caractéristique pour les habitats du centre de la Plaine Roumaine. Roumaine.